

Ο Ν Ο Υ Μ Α Σ

ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ

ΠΟΛΙΤΙΚΗ - ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ -
ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ

Δ. Π. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ

Ένας λαός θρώνεται ήμα
δείξη πώς δε φοβάται την
αλήθεια. — ΨΥΧΑΡΗΣ.

Κάθε γλώσσα έχει τους φυ-
σικούς της κανόνες.
ΒΗΛΑΡΑΣ

ΧΡΟΝΙΑ Ε΄.

ΑΘΗΝΑ, ΚΕΡΙΑΚΗ 2 ΤΟΥ ΔΕΚΕΜΒΡΗ 1907

ΓΡΑΦΕΙΑ: ΔΡΟΜΟΣ ΖΗΝΩΝΑ ΑΡΙΘΜ. 2

ΑΡΙΘΜΟΣ 272

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΨΥΧΑΡΗΣ. Τριάντα χιλιάδες φράγκα χρυσά.
ΚΩΣΤΗΣ ΠΑΛΑΜΑΣ. Για τὸ ἔργον, ὄχι γιὰ τὸ
θέατρο (τέλος).
ΠΕΤΡΟΣ ΒΑΣΙΛΙΚΟΣ. Ἀνάρτης.
ΝΑΙΑΣ ΒΟΥΤΙΕΡΙΑΝΗΣ. Καλοσύνη καὶ Ἀγάπη.
ΒΑΣΙΛΙΟΣ ΓΙΑΝΝΙΔΗΣ. Ὁ «Μικρομέγας» τοῦ Βολ-
ταίρου (συνέχεια).
ΠΟΙΗΜΑΤΑ. Ἀργύρης Ἐφταλιώτης, Λέαντρος Πα-
λαμῆς.
ΠΑΡΑΓΡΑΦΑΚΙΑ — Ο,ΤΙ ΘΕΛΕΤΕ. — ΧΩΡΙΣ
ΓΡΑΜΜΑΤΟΣΗΝΟ.

ΤΡΙΑΝΤΑ ΧΙΛΙΑΔΕΣ ΦΡΑΓΚΑ ΧΡΥΣΑ

Με τὸ σημερινὸ ταχυδρομεῖο — σάββατο,
τριάντα τοῦ Σποριά, 1907 — μαθαίνω δυὸ πολὺ
σημαντικὰ πράγματα, πού καθὼς θὰ διητε, μοι-
άζουνε καὶ δὲ μοιάζουνε τὸ ἓνα μὲ τὸ ἄλλο.

Ἀπὸ κάποιο γράμμα ἐνὸς φίλου μου δημο-
δακτύλου μαθαίνω πὼς λίγο ἔλειψε νὰ τὸν
πάψουνε γιὰτὶ ὁ φίλος ἀφ'αὐτοῦ εἶναι δημοσι-
στής. Χρειαστέθηκε μεγάλη ἐνέργεια, χρειαστέθηκε
προστασία σπουδαία, γιὰ νὰ χυθῆ ὁ ἄθροπος τὸ
δικαίωμα νὰ κρατήσῃ τὴ θέση του, τὴ γνώμη
του καὶ τὸ ψωμί του.

Ἀπὸ μιὰ φημερίδα πάλι, μαθαίνω πὼς ἓνας
κ. Κ. Σεβαστόπουλος ἄφησε στὸ Ἑλληνικὸ
Πανεπιστήμιον τριάντα χιλιάδες φράγκα καὶ πὼς
ὁ τόκος τοῦ ποσοῦ θὰ χρησιμεύῃ γιὰ βραβεῖο
διαγωνισμοῦ. Ὁ διαγωνισμὸς ἔχει μάλιστα ὁ-
ρους δικούς του.

«Τὸ διαγώνισμα τοῦτο — λέει φαίνεται ἡ
διαθήκη — σκοπὸν ἔχει τὴν μὀρφωσιν τῆς σημε-
ρινῆς ἑλληνικῆς γλώσσης καὶ τὴν κατὰ τὸ ἐπι-
κτὸν προσέγγισιν πρὸς τὸ πάντοτε θαυμαζόμενον
ὑφὸς τῶν ἀρχαίων λαμπρῶν συγγραφέων μας διὰ
τὸ σύντομον καὶ εὐκρινές, διὰ τῆς χρήσεως ἀπα-
ρεμφάτων, εὐκτικῆς ἐγκλήσεως [ὑποθέτω πὼς θὰ
εἶναι δηλ. ἐγκλήσεως, μὲ ἰ, μὰ δὲν ξέρω ποιανοῦ
εἶναι τὸ η, τῆς φημερίδας πού τὸ δημοσιέθει ἡ
τοῦ κ. Κ. Σεβαστόπουλου τοῦ ἴδιου] καὶ τοῦ
μέλλοντος χρόνου».

Ἀπὸ τοὺς ὁρους ἀφ'αὐτοῦ, βλέπουμε κάμποσα
πού ἴσως καλὸ εἶναι μὲ τὴ σειρά τους νὰ τά-
ραδιάσουμε, γιὰ νὰ τὰ χαροῦμε ὅπως τοὺς ἀξίζει.

Πρῶτα πρῶτα βλέπουμε πὼς ὁ κ. Κ. Σεβα-
στόπουλος εἶπανε πολὺ ἀγαθὸς ἄθροπος. Φρόν-
τισε, προτοῦ πεθάνῃ, καὶ γιὰ τὸ γλωσσικὸ ζή-
τημα. Τιμὴ μας. Γιὰ τὸ ζήτημα εἶχε μάλιστα
δικές του ἰδέες — χωρὶς νὰ συλλογίστηκε ποτέ
του, ἐννοεῖται, κανένας νὰ τὸν πᾶψῃ. Πάφτηκε
ὁ ἄθροπος μοναχὸς του.

Καὶ λοιπὸν τίς ἰδέες του ἀφ'αὐτοῦ, ἀχαμνὸ δὲν
εἶναι νὰ ξετάσουμε, γιὰτὶ καὶ ἀπὸ κει θὰ βγῆ ὁ-
φελος γιὰ μᾶς — καὶ κάμποση διδασχῆ.

Ὁ διαγωνισμὸς τοῦ κ. Κ. Σεβαστόπουλου
ἔχει, λέει, σκοπὸ «τὴν μὀρφωσιν τῆς σημερινῆς
ἑλληνικῆς γλώσσης».

Ἀπὸ τὰ λόγια του κατάλαβα καὶ γὼ πὼς ἡ
σημερινὴ ἑλληνικὴ γλώσσα, μωρφωμένη δὲν εἶναι,
καὶ πὼς νὰ μὴ συμφωνήσω, ἀφοῦ τὸ ἴδιο φωνάζω
τόσα καὶ τόσα χρόνια;

Δηλαδή. Ἐγὼ τὰ λέω γιὰ τὴν καθαρεύου-
σα. Καὶ πιστέω πὼς μὲ τίς λέξεις «σημερινῆς
ἑλληνικῆς γλώσσης» τὴν καθαρεύουσα θὰ ἐν-
νοῦσε καὶ ὁ κ. Κ. Σεβαστόπουλος. Ἡσύχασα
τώρα πού ὁ καινούριος ὁ διαγωνισμὸς θὰ μᾶς τὴ
μορφώσῃ πᾶ στὸ τέλος τῶν τελῶνε, νὰ διοῦνε
κ' εἰ καθαρευουσιάνοι ἄσπρη μέρα.

Μὰ δὲν ξέρω γιὰτὶ μὲ βασανίζει τέτοιος ὁ-
ρος «σημερινῆς ἑλληνικῆς γλώσσης». Ἄν εἶναι
σημερινή, ἑλληνικὴ πὼς νὰ εἶναι; Τὸ λιγώτερο,
ἔπρεπε νεοελληνικὴ νὰ μᾶς τὴ βαπτίσῃ. Καὶ
τότε θὰ συμφωνοῦσα πάλι μαζί του, ἐπειδὴ
Νεοελληνικὴ ἔχουμε ἀνάγκη γιὰ τοὺς Νεοελλ-
ληνες.

Ὁ διαγωνισμὸς τοῦ κ. Κ. Σεβαστόπουλου
γυρέβει ὁμῶς καὶ ἄλλα, γυρέβει «τὴν κατὰ τὸ ἐ-
φικτὸν προσέγγισιν πρὸς τὸ πάντοτε θαυμαζόμε-
νον ὑφὸς τῶν ἀρχαίων λαμπρῶν συγγραφέων
μας».

Τί νομίζετε τάχα; Ἐγὼ τώρα καμαρώνω.
Καμαρώνω πού ὁ κ. Κ. Σεβαστόπουλος εἶχε τό-
σο θαυμασμὸ γιὰ τοὺς ἀρχαίους. Στὸ θαυμασμὸ,
στὴν ἀφοσίωση, στὴν ἀγάπη, στὴ λατρεία πρὸς
τοὺς ἀρχαίους τῆς μεγάλης χρυσῆς ἐποχῆς, μὲ
κάποιο κάφκημα τὸ λέω, κανένας δὲ θὰ μὲ ξε-
περνᾷ. Ἴσως νὰ τοὺς μελέτησα κιόλας περισσό-
τερο ἀπὸ τὸν κ. Κ. Σεβαστόπουλο. Ἴσως νὰ
στηρίζεται καὶ ὁ θαυμασμὸς μου σὲ λόγους σοβα-
ροὺς πού δὲ θὰ τοὺς ὑποψιάστηκε ὁ μακαρίτης.

Μπορεῖ μάλιστα, ἐπειδὴ καὶ τοὺς θαμάζω,
νὰ μὴ συμφωνῶ μαζί του ἀπάνω στὴν «προσέγ-
γισιν». Ἐγὼ φοβοῦμαι μήπως ὁ περιφημὸς «Σύλ-
λογος πρὸς διάδοσιν» κτλ., πού τοῦ ἄφησε καὶ
δάφτου δέκα χιλιαδοῦλες φράγκα ὁ κ. Κ. Σε-
βαστόπουλος, τοῦ παράστανε κάποια προσέγγι-
ση στοὺς ἀρχαίους, μήπως τὸ Σύλλογο εἶχε στὸ
νοῦ του. Καὶ τότες φυσικὰ μοῦ εἶναι ἀδύνατο
νὰ συμφωνήσω. Τὸ κάτω κάτω ἐγὼ δὲν ξέρω ἂν
καὶ μεις οἱ δημοτικιστάδες, πού κάτι νοιώθουμε
ἀπὸ κλασσικὴ ἁμορφιά — ἴσια ἴσια γιὰτὶ δημοτι-
κίζουμε — δὲν ξέρω ἂν καὶ μεις πρέπει νὰ τοὺς
μιμηθοῦμε τοὺς ἀμιμητοὺς — δηλαδή στὸ ὑφὸς,
ἀφοῦ γιὰ ὑφὸς μιλά καὶ ἡ διαθήκη. Σὲ κάτι γε-
νικὰ γνωρίσματα τῆς τέχνης πού εἶναι καὶ μνή-
σκου αἰώνια, βέβαια, δὲ γίνεται νὰ μὴν τοὺς
μιμηθοῦμε, νὰ μὴν εἰμαστε ὁδοῖοι τους καὶ
σκλάβοι. Ἄφτοί μάθανε στὸν κόσμον νὰ γράφῃ.
Μὰ νὰ μὴν ξεχνοῦμε πὼς κάτι ἀπροσέγγιστα

πράγματα καὶ γράμματα προσέγγιση δὲ σγκώ-
νουνε.

Πολὺ συλλογίστηκα τὸ «σύντομον καὶ εὐ-
κρινές» τῆς διαθήκης. Δίσταξα κάμποση ὥρα.
Κόντεψα νὰ σήσω ἱκεῖνα πού εἶπα πὺ ἀπάνω
γιὰ τὸ «Σύλλογο πρὸς διάδοσιν» κτλ. Μπορεῖ
τὸ κάτω κάτω νὰ μὴ ἐννοῦσε ὁ κ. Κ. Σεβα-
στόπουλος τὸ Σύλλογο τοῦ κ. Δ. Βικέλα. Τὸ ἐ-
πίθετο σύντομος ταιριάζει στὰ βιβλιαράκια τοῦ
Συλλόγου. Ἐλα δὲ πού τὸ «εὐκρινές» δὲν ται-
ριάζει καθόλου. Τὸ λοιπὸν ἄς ποῦμε πὼς ὁ κ.
Κ. Σεβαστόπουλος θέλησε μόνο καὶ μόνο νὰ μᾶς
δώσῃ μιὰ φρόνιμη συμβουλή, μᾶς συμβουλέβει νὰ
γράφουμε καθαρά, παστρικά νὰ τὰ λέμε, καὶ
πειδὴ ῥωμαῖκα στὴ γλώσσα μας σημαίνει πολ-
λὲς φορές παστρικά, ἐγὼ κατάλαβα πὼς τὸ εὐ-
κρινές εἶναι σὰ νὰ μᾶς ἔλεγε: «Μῖλα ῥωμαῖκα,
χριστιανέ».

Στὸ ὑφὸς δὲν περιορίζεται ὁμῶς ἡ συμβουλή
τοῦ μακαρίτη. Τὸ στερνὸ του τὸ θέλημα στά-
θηκε ὁ ἀπαρέφατος. Ἀπαρέφατος μάλιστα, γι-
ὰτὶ γράφει «διὰ τῆς χρήσεως τῶν ἀπαρεμφάτων».
Ἐμένα, δὲ μοῦ φαίνεται νὰ εἶναι πολλὲς οἱ
τριάντα χιλιάδες φράγκα πού ἄφησε στοὺς ἀ-
παρέφατους. Γιὰ νὰ ξαναζήσῃ ὁ ἀπαρέφατος —
μαζί μὲ τὴν «εὐκτικὴ», πού καὶ τὴν εὐκτικὴν σὰ
νὰ λιμπίζεται — θὰ χρειαζόντανε μιλλιοῦνια. Μὰ
μήτε τοῦτα θαζῶ δὲ θὰ πιάνανε τὸν τόπο τους.

Τὸ γραμματικὸ τὸ σύστημα τοῦ κ. Κ. Σε-
βαστόπουλου, ἡ ἑλληνικὴ γραμματικὴ, ὅπως τὴν
ἔβλεπε, ἤθελε καὶ μέλλοντα. Πολὺ φυσικὸ. Ἐγὼ
πάλι νομίζω πὼς ἐμεῖς — οἱ Νεοελληνες — ἔχου-
με δυὸ μέλλοντες — θὰ γράφω καὶ θὰ γράψω
— μὲ νόημα ὁ καθένας διαφορετικὸς, ἡ ἀρχαία
εἶχε μόνο ἓνα, μ' ἓνα νόημα μόνο: γράψω.
Τὸ προτίμησε ὁ μακαρίτης καὶ δὲν ἔχουμε τί-
ποτα νὰ ποῦμε, ἀφοῦ ἔτσι τοῦ ἄρεσε. Μὰ ἐμένα
τὸ ἐγκλήσεως ἐκεῖνο, πού εἶδαμε στὴν ἀρχή, μοῦ
τὰ χαλνᾷ ὄλα. Ἐγκλήσεως. Ἐγκλήσεως.
Παιὸς ἔκαμε τὸ λάθος, ὁ στοιχειοθέτης, ἡ ὁ κ.
Κ. Σεβαστόπουλος, δὲν μπαίνει σὲ λογαριασμὸ.
Τὸ σπουδαῖο εἶναι πού τὸ λάθος μπορεῖ σήμερα
νὰ γίνῃ — καὶ πού γίνεται. Γι' ἀφοῦ τραβῶ τὰ
μαλλιά μου. Πὼς νὰ προσεγγίσουμε, ὅσο δὲν
ξεδιακρίνομε ἓνα **II** ἀπὸ ἓνα **III**; Ἐδῶ εἶναι
ὁ κόμπος. Καὶ μήτε δῶ δὲ φτάνουνε οἱ τριάντα
χιλιάδες φράγκα χρυσά τοῦ κ. Κ. Σεβαστό-
πουλου.

Ἐμᾶς ὁμῶς οἱ τριάντα χιλιάδες μεγάλο
καλὸ μᾶς κάνουνε. Μᾶς δίνουνε θάρρος πού ἴσα
μὲ τώρα ἴσως καὶ νὰ μὴν τὸ εἶχαμε. Γιὰ φαν-
ταστῆτε, παιδιά. Ἐμεῖς οἱ φτωχοί, ἐμεῖς οἱ τι-
ποτένοι, ἐμεῖς πού ὄλα τὰ μέτα μᾶς λείπουνε,
πού χωρὶς παράδες, χωρὶς ἀπαρέφατο, χωρὶς
Σεβαστοπουλαίους, χωρὶς σύλλογο, χωρὶς διάδο-

ση, χωρίς Βικέλα, μάνα μου! χωρίς βεντιγκότα, χωρίς υποστήριξη επίσημη και με κάμποσους καταδιωγμούς, στοχαστήτε το, σ'ας παρακαλώ, τί δύναμη πρέπει να έχουμε, για να προχωρούμε όλοένα, για να πληθαίνουμε κιόλας μέρα τη μέρα. Μά τί κάθουμαι και λέω; Φαίνεται πως θα είναι τρομαχτικό πράμα ή δύναμή μας — ή δύναμη της αλήθειας — αφού μ'ας φοβούνται. Λοιπόν μπρός και πάντα μπρός. Να παρηγορηθώ ο φίλος μου ο δημοδόσκαλος που κόντεψε να παφτή. 'Αφτός είναι ο αληθινός, ο πλούσιος 'Αφτός είναι μάλιστα που κ' οι πλούσιοι τον φοβούνται. 'Αφτός ανάγκητε τον εκατομμυριούχο τον κ. Κ. Σεβαστόπουλο ναφήση στους απαρεφάτους τριάντα χιλιάδες φράγκα χρυσά.

ΨΥΧΑΡΗΣ

ΑΠΟ ΠΑΛΙΑ ΣΕΡΤΑΡΙΑ

ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΤΟΥ ΑΡΓΑΛΕΙΟΥ

Πέρα, σ'ατα μου χορή, με το φίλο μετάξι,
Νάρθη ο καλός μου τη λαιπή να βρή χρυσά νάλλάξι.
Τάκου, τάκου ο άργαλιός μου,
Τάκου, κ' έρχετ' ο καλός μου.

Μανίλι από το δάκρυμα δέν τούμνε σ'α ξένα,
'Αρχοντοπόδες τον ζητούν, κι αυτός πορεί για μένα.
Τάκου, τάκου στην αλή μου,
'Ωσπου νάρθη το πουλί μου.

'Εγώ το φάδι θα γενώ, κ' επείνος το σημόνι,
Πού να μπλεχτή μίς στο πανί, και πιά να μη γινώτση.
Τάκου, και σε λίγο φτάνει,
Γιά φίλι και για στεφάνι.

Πέτα, σ'ατα μου χορή, χτύπα, χρυσό μου χτένι,
'Η αντίλωτη Σαρακοστή μερόνυχτο να γένη.
Τάκου, τάκου ο άργαλιός μου,
Τάκου, κ' έρχετ' ο καλός μου.

(1890)

ΑΡΓΥΡΗΣ ΕΦΤΑΛΙΩΤΗΣ

ΓΙΑ ΤΟ ΔΡΑΜΑ, ΟΧΙ ΓΙΑ ΤΟ ΘΕΑΤΡΟ*

Μά μέσα μου παλαιθουνε πάντα δυο άνθρωποι. Τί παράξενο! Ένας άνθρωπος που μεθ' με το δυνατό λικέρι του ατομισμού κ' ένας άνθρωπος που κρυφοζή με το φανατισμό του πολίτη. 'Ο ένας φτάνει ως τα κροσύνονα του φιλατομισμού· καιιά φορά ως εκεί που αρχίζει ο μισάνθρωπος. Θέλω να είμ' ελεύτερος

*) Κοίτα το παρασμένο φύλλο.

ελεύτερα με το είναι μου, στην πιο φυσική — όποια κι αν είναι — και επομένως και στην πιο αληθινή και στην ίση και στην άπαραβίαστη γι' αυτό κατάσταση του είναι μου. 'Ο κόσμος έμένα ή μοναξιά μου. Μπορώ να πω με τον άγγλο ποιητή πως γίγαντας αλύγιστος όταν είμαι μόνος. μου λύνονται τα γόνατα κ' αίστάνουμαι όλη μου την άνη μόρια και την ταπείνωση κάθε φορά που σμιζω με τον πλησίον. 'Ο άλλος μ' εξευτελίζει. Για να κρατήσω το έγώ μου άνόθευτο, χρειάζεται να είμαι μόνος. Πώς να σταθώ στο θέατρο, στη χαρά που είναι κατεξοχήν ή συντροφική χαρά; Πώς να μη την άντιπαθήσω; Μά ο άσυμβίβαστος τούτος άτομιστής λογοφέρει μ' έναν πολίτη μέσα μου. 'Ο πολίτης βλέπει πως το ιδανικό του ανθρώπου είναι τούτο: πως να παντρέψη την όρμη που αίστάνεται μέσα του και την ειλκρίνεια του έγώ του προς κάποια άρχή σύμφωνη με τον προορισμό του ανθρώπου. Το άτομο δέν υπάρχει. Είναι κάποιος κοινωνικός νόμος, άπ' την ιστορία ή από τη φύση βλαμένοι, άδιάφορο κάποιος νόμος, που λειτουργούνε σ'α φυσικοί, γιατί κι αυτοί δέν κρέμονται από τη θέληση του άτόμου· κι αυτοί μ'ας λένε, άνάμεσα σ'άλλα, πως ο άνθρωπος δέν έρχεται για να περάση τη ζωή του άφέντης της μοναξιάς. 'Ο άνθρωπος είναι υποταχτικός της συντροφιάς· ο άνθρωπος αληθινά για ναφεντέψη, πρέπει να υποταχτή στο νόμο που μ'ας κυβερνά. Αυτός είναι και του καλλιτέχνη ο όρμος, άνίως και ή μορφα του για τα μεγάλα τον όρζει. Πρέπει να ξαπολύση το έγώ του μέσα σ'α έγώ τών άλλων, κι όχι μονάχα να του φτάνη πως δίνει στους άλλους μιάν ύψηλή συγκίνηση μίς στιγμής, μά να γίνη τόργανο μίς αλήθειας που χρησιμεύει σε κάποια προκοπή κοινωνική, γενική, πέρ' από το έγώ του· να πλατύνη το έγώ του και να τ'ο χιλιάση. Μά για να δουλέψη σωστά ο ποιητής την κοινωνία πρέπει αγγάντια της να σταθ' ο ίδιος, με όλο του το έγώ, δλόβολο, όποιο κι αν είναι, κι άς είν' εκείνο και άν τικωνικό. Και τότε που άλλου παρά στο θέατρο θα βρεθ' ο τέτοιος ποιητής μέσα στο στοιχείο του; Πού άλλου παρά στο θέατρο ο ποιητής, και μ' όλα τα χοντροειδή μέσα που μεταχειρίζεται τούτο, που άλλου θα άπλώση φανταχτερά τα χαρίσματά του, το λυρισμό που δείχνει φτερωμένο κάθε πρόσωπο που πλάθει, την επική μεγαλοπρέπεια, τη φιλοσοφική πνοή, το μεταχείρισμα τών ζητημάτων, κοινωνικών και διανοητικών, κι άπάνου άπ' όλα τον πόλεμο,

το νόμο της ζωής, τον έρωτα της ενέργειας, τα προβλήματα κι ότα φέγγουνε σ'α αστέρια σ'α ούρανό τών ιδεών, κι ότα άναταράζουνε σ'α φουρτούνες τ'α τωρινά μας τα περαστικά; Του θεάτρου — όσο κι αν ένοχλεί τα λεπτεπίλεπτα νεύρα μας — ποιάς άρνιέται το μεγάλο κοινωνικό νόημα; 'Η Τέχνη, όσο κι αν είναι σκοπός ή ίδια, καιρός να καταλάβουμε πως μεταχειρίζεται και πως ξέρι και μεταχειρίζεται κάθε τρόπο για να δειχτή, και πως άνακτώνεται σε όλα και σ'α παντοτεινά της ζήσης και σ'α διαβατικά της μέρας, και πως παίρνει τα υλικά της, κι άπό κειν' άκόμα που μ'ας φαίνονται τα πιο πεζά, και πως άπ' όλα περνά, και πως γίνεται, στην άνάγκη, και δάσκαλος και έεροκήρυκας και δικηγόρος, και ό,τι θέλετε, χωρίς να πάψη από το να είναι ή Τέχνη. Μά και για τούτα όλα, και για να δυναμώση και για να νυμφωθ' το θέατρο, πρέπει ο ποιητής, σ' έμ'ας τούλάχιστο, και για καιρό πολύ, να τ'εσχάση το θέατρο· και να τ'α μαστορεύη τ'α έργα του μόνο για το δράμα, όχι για το θέατρο. Προς τούτο ο ποιητής — που μπορεί να είναι και πεζογράφος, άδιάφορο· γιατί ποιητής λέγοντας έννοώ την τέχνη του λόγου του δημιουργού γενικώτατα — προς τούτο ο ποιητής θα υποταχτή βέβαια και χωρίς να τ'ο πολυστοχαστή, έτσι από την όρμη της τέχνης του, και με τη δύναμη του άσυνείδητου, σ'α καθολικά, σ' άπαρασκάλευτα, σ' εκείνα που είναι τα θέμελα της δραματικής, και, ειδικώτερα, της σκηνής, μά όχι και στους κανόνες που έρχονται ύστερα και είναι πιο πολύ έξωτερικοί και που κοιτάζονται μ'έν μη σταξη και μη βρέξη, για την παράσταση του έργου και για τη συγκίνηση του πλήθους, μά που είναι ζητήματα δεξιοσύνης και δουλειάς πιο πολύ μηχανικής και σκηνοθετικής και κάνουν πιο πολύ να κατεβήνη και να εξευτελίζεται το θέατρο με κάποιες πρόληψεις, που κερφώνονται και που προβάλλουνε σ'α άστυνομικές διαταγές, πως τάχα δέν μπορεί άλλοιότικα να γίνη, και πως, αν δέν κοιτχταούν αυτές, το έργο δέν είναι για τη σκηνή, και τίποτα. Καθώς φαίνονται, τεχνικές ή σκηνικές άνάγκες, μά πιο πολύ βιομηχανικά τερτίπια, που τούτα όλα κάνουν το θέατρο, καθώς το λέει ο Ρενάν μέσα σ'α «Φιλοσοφικά Δράματά του», κάτι τι άνάλογο με τα καφέ σαντάν και τα καφέ κονσέρτα, και κάτι χειρότερα, θάλεγα 'Ο ποιητής δέν μπορεί παρά να την αίσθάνεται και της σκηνής τη γνώση, καθώς έχει και το αίσθη

ΑΝΤΑΡΤΗΣ

(άπόσπασμα)

«Ντροπή σου!» έγραψε πικρή γραφή ή Μπίλιω Γέρακα στο γυίο της, όταν τον έμαθε στην 'Αρτα. «'Ο ξάδερφός σου ο Μπέλιος έρχεται με πεντακόσους. Κοντά του π'αν οι δούλοι του σπιτιού σου, μπουλουξήδες του έγιναν οι πατρικοί σου φίλοι και σύ, τών στρατηγών τάγγόνι, βγήκες κάτω άπ' άλλον καπετάνο!»

Κι αληθινά ζήλεψε ο Παύλος Γέρακας, όταν σε λίγες μέρες είδε τον ξάδερφό του ντυμένον τα χρυσά πεσλιά του Θάνου Μπέλια, ζωσμένον την προγονική άσημένια πάλα. Πολέμου μένος έπνεε στο γένος όλο. Ποιάς δέ λαχταρούσε δόξης, ποιάς δέν άνάστενε στο νού καπετανάτα, άρματωλίκια φημισμένα, τίνος πόθος δέν έπλεκε χλωρές καινούριες δάφνες; Κι ο έγγονός τών στρατηγών να μη ζήλεψη!

'Αδερφικό φίλι έσμιζε τα χείλη τών δυο άπογόνων του Δημήτρη Γέρακα στο πρώτο τους άπάντημα, άντιζήλιες κ' έχθρες πατρικές έσθύστηκαν έμπρός στον κίνδυνο του γένους· όμως σπαρτάρισε μέσα ή καρδιά τών παλιών φίλων του σπιτιού του Γέρακα, βλέποντας ξαφνικά άνδρα το βλαστάρι του άρχοντά τους. 'Ας τον λέν αυτοί άχάριστο, τους άφέντες του ο ραγιάς δέν τους ξεχνά. Πρόθυμα θ'έτρεχαν κατόπι στο λεβέντη άντάρτη οι μισοί άπ' τάσκέρι του Βασίλη Μπέλια, φτάνει να μοιράζε λουφέ κ' εκείνος.

Με όρμη σ'α Γιάννα να σταματήσουν ήρθαν στην 'Αρτα ο Παύλος Γέρακας κ' οι σύντροφοί του· μά πως να π'αν, άφου ο στρατός στην 'Ηπειρο δέ βγαίνει; 'Ολο συντάζεται και συνταγμό δέν έχει. Ραθυμας, άνεργος περνούν ήμέρες κ' έβδομάδες. 'Ανάκατα στρατός και ρέμπελοι γυρίζουν σ'α στενά σοκάκια, τρών, πίνουνε, μεθοκοπάνε σ'α ταβέρνες· φωνές, άντάρα και κακό, καυγάδες και ρεμούλες· τί να πρωτοφίλζαν οι γυμνασμένοι στρατιώτες, του ποταμού τους πόρους ή τα πορτοκάλια σ'α περβόλια; 'Αντυχός ο πολός στρατός, άρλεκίνος ο άλλος. Πού να γνωρίσης τον ταχτικό άπό το ρεντίση; 'Αρμάθα, σταυρωτά σ'α στήθη τα φουσεκία κι ο άντάρτης κι ο στρατιώτης,

στον όμο κρεμαστούς τους γκαράδες τους κ' οι δυο, τη λόγχη με σκονιά ζωσμένη, ή περαστή στη ζώνη σ'α χατζάρι, κορώνη ο ρέμπελο στο σκούφο του, ο ταχτικός με σκούφια δίχως στέμμα, με ήμίψηλο ή λεπρό μαντύλι. Κι ο Παύλος κ' οι σύντροφοί του γυρεύουν ναύρουν πόρο να «είσβάλουν».

«Παυλακη, έδώ και σύ!» ξαφνίσθη, βλέποντας τον Παύλο Γέρακα, ο ξάδερφός του λοχαγός Βουλοδής. «Πού να σε βάλη ο νού; μου σταυραστό! Σ'α Γιάννα λοιπόν και συ με τους ασφάδες;»

«Σ'α Γιάννα!» άπάντησε με τόνο ο άντάρτης, πειραγμένος άπ' την εϊρωνία του λοχαγού.

«Δέν κάθεστε, να πέρη λίγο το ποτάμι!»

Κ' έγέλασε μονάχος με το χαρωτό του, κουνώντας άνω κάτω τις πλάτες του ο λοχαγός.

«'Ελα, πάμε να σου κάμω τα μουςαφερλίκια τώρα», καλόπισσε τον τσινισμένο άντάρτη και τον άγκάλιασε να μ'ην του φύγη.

'Η άφέλεια του ρουμελιώτη άξιωματικού άφώπλισε τον Παύλο.

«'Ασε τάστεια, πές μου τί ξέρεις τώρα;» τον ρώτησε ξυμ κάθισαν στο καφενείο.